

การบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความเป็นเลิศ

Word Class Standard School to be the best

จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์¹, กัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์²

Jaruwan Ploydoungrat¹, Kalayarat Mathewerawong²,

¹อาจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย

บทคัดย่อ

โรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการพัฒนายกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล ให้ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลกและมีความสามารถทัดเทียมกับผู้เรียนนานาชาติ โดยโครงการเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2553 โดยมีโรงเรียนเป้าหมาย 500 โรงเรียนเป็นกลุ่มบุกเบิกและมี 65 โรงเรียนจาก 500 โรงเรียนดังกล่าว เป็นโรงเรียนต้นแบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพเพื่อพัฒนาอย่างเข้มข้น (Intensive School) โดยใช้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management)

บทนำ

การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลจะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมกัน โดยจะต้องดำเนินการทั้งระบบ คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการบริหารจัดการ มิใช่เป็นการจัดการศึกษาเพียงบางส่วนของโรงเรียนหรือเพียงจัดทำแผนการเรียนมาตรฐานสากล การจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยจะต้องมีจุดหมายและทิศทางที่ชัดเจน คือ

1. เพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศชั้นนำ ที่มีคุณภาพ การศึกษาสูง ได้แก่ ประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงในการเข้าร่วมโครงการ PISA หรือ TIMSS โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนทางด้านสติปัญญา ความสามารถและความถนัด มีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการเพิ่มพูนศักยภาพของผู้เรียน ส่งเสริมพหุปัญญาของผู้เรียนบนพื้นฐานของความเข้าใจและรู้ใจ มีการใช้กระบวนการคัดกรองในระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดแห่งศักยภาพ

2. เพื่อยกระดับการบริหารจัดการของโรงเรียนให้มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนดำเนินไปตามมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูงทั้งหลาย แต่ในสภาพความเป็นจริง การดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า มีความแตกต่างกันทั้งบริบท ศักยภาพ ขนาดของโรงเรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมๆ ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนเกิดการพัฒนา จึงกำหนดให้มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ระดับโรงเรียน (School Quality Award : SCQA)

ระดับที่ 2 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission Quality Award : OBECQA)

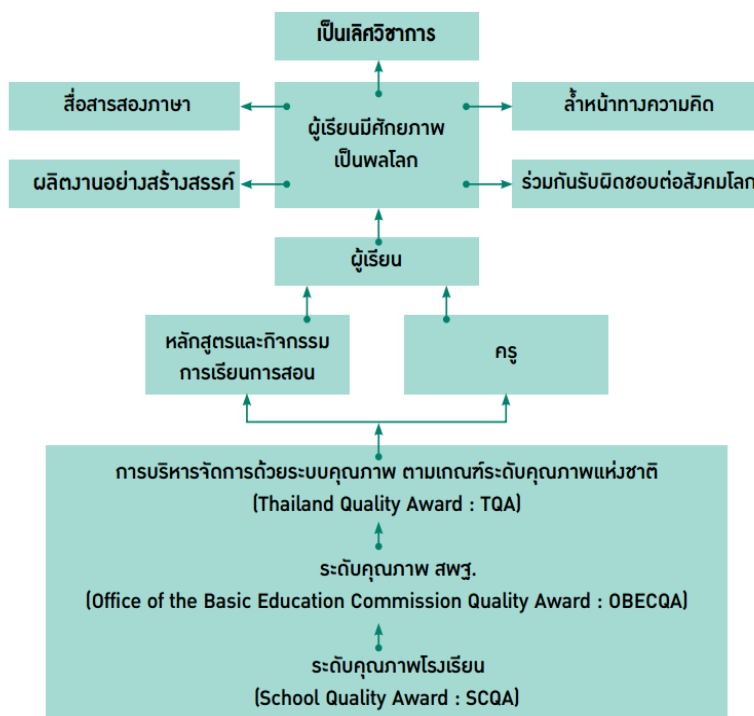
ระดับที่ 3 การบริหารจัดการระบบคุณภาพระดับชาติ (Thailand Quality Award : TQA)

3. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก โดยเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จด้านผู้เรียน มี 5 เป้าหมาย ดังนี้

- 3.1 เป็นเลิศทางวิชาการ : นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านต่างๆอยู่ในระดับสูง เทียบได้ไม่ต่ำกว่านักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง
- 3.2 สื่อสารสองภาษา : นักเรียนมีทักษะและความสามารถด้านภาษาอยู่ในระดับสูง เทียบได้ไม่ต่ำกว่านักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง
- 3.3 ล้ำหน้าทางความคิด : นักเรียนมีทักษะและความสามารถในการคิดและทักษะและความชำนาญในการใช้ ICT ในระดับสูง เทียบได้ไม่ต่ำกว่านักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง
- 3.4 ผลงานอย่างสร้างสรรค์ : นักเรียนมีทักษะและความสามารถเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study) และมีศักยภาพ ทักษะและความสามารถในการผลิตผลงานต่างๆอย่างมีคุณภาพ เทียบได้ไม่ต่ำกว่านักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง
- 3.5 ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก : นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและลักษณะเฉพาะของชาติต่างๆในระดับสูง มีความมุ่งมั่นจริงจังในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค มีจิตสาธารณะ มีสำนึกในการบริการสังคม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับสูง เทียบได้ไม่ต่ำกว่านักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง

ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล

ความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล พิจารณาจากคุณภาพของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนด ความสำเร็จด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ถือเป็นความสำเร็จในการดำเนินงานบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ถ้าโรงเรียนมีหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และมีระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี ก็จะช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้นเป็นลำดับ สรุปได้ ดังแผนภูมิ 1

แผนภูมิ 1 : ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล

ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลอีกมุมมองหนึ่ง สามารถพิจารณาได้จากผลการเข้าร่วมโครงการประเมินผลนานาชาติ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยเข้าร่วมอยู่ 2 โครงการ คือ โครงการประเมินผลนานาชาติ (PISA) จัดโดย

OECD และโครงการการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ระดับนานาชาติ (TIMSS) จัดโดย IEA ซึ่งทั้ง 2 โครงการ จะดำเนินการต่อไปในปี พ.ศ.2558 ดังนั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่สำคัญอีกข้อหนึ่ง คือ นักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับการสุ่มเข้าสอบโครงการ PISA หรือ TIMSS ในปี พ.ศ. 2558 มีคะแนนผลการสอบโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนนานาชาติที่เข้าร่วมโครงการ PISA หรือ TIMSS ในปีเดียวกัน

การดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลถือเป็นการเริ่มต้นที่ถูกต้องสำหรับการศึกษาในประเทศไทย แม้งค์กร เวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรัม (WEF) จะได้เสนอรายงานผลการศึกษา ความสามารถในการแข่งขันโลก (Global Competitiveness Report 2013-2014) ที่ว่าคุณภาพการศึกษาทั้งระดับพื้นฐานมัธยม และอุดมศึกษาของไทยอยู่ในระดับรั้งท้ายหลายประเทศ ในภูมิภาคอาเซียน โดยใช้คำว่า “คุณภาพต่ำอย่างผิดปกติ” ซึ่งนับเป็นเรื่องที่น่าห่วงกังวลยิ่ง เพราะมันสะท้อนถึงความไม่เชื่อถือยอมรับในคุณภาพการศึกษาไทยโดยรวม และจะส่งผลให้ความเชื่อมั่นในประเทศด้านอื่นๆในอนาคตต้องถูกกระทบกระเทือนไปด้วย [2]

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐาน สากลเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และศักยภาพความเป็นสากล คือ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้า แสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิต ร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จะต้องมีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น โดยมีกระบวนการสำคัญที่เรียกว่า “บันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล (Five steps for student development)” ได้แก่ [1]

1.การตั้งคำถาม/สมมติฐาน (Hypothesis Formulation) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด สังเกต ตั้งคำถามอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการตั้งคำถาม (Learning to Question)

2.การสืบค้นความรู้และสารสนเทศ (Searching for Information) เป็นการฝึกแสวงหาความรู้ ข้อมูล และสารสนเทศ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งหลายหลาย เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือจากการฝึกปฏิบัติ ทดลอง เป็นต้น ซึ่งจะส่งเสริมเกิดการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ (Learning to Search)

3.การสร้างองค์ความรู้(Knowledge Formation) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้ และสารสนเทศที่ได้จากการแสวงหาความรู้ มาถกแถลง อภิปราย เพื่อนำไปสู่การสรุปและสร้างองค์ความรู้ (Learning to Construct)

4. การสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะในการสื่อสาร (Learning to Communicate)

5. การบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Public Service) เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การทำประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชนรอบตัวตามวุฒิภาวะของผู้เรียน และจะส่งผลให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะและ บริการสังคม (Learning to Serve) การจัดการเรียนรู้อัฒลักษณ์นี้ เสนอได้ตามแผนภูมิ 2

แผนภูมิ 2 : กระบวนการพัฒนาผู้เรียนสู่คุณภาพที่คาดหวัง [1]

โรงเรียนมาตรฐานสากลต้องนำสาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS) ไปสู่การเรียนการสอนด้วยการจัดทำรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนดโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบท และพัฒนาการของผู้เรียนซึ่งอาจแตกต่างกันในระดับประถมศึกษามัธยม ศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS) เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามบันได 5 ขั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี และการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง “Independent Study : IS ” นับเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในการพัฒนาผู้เรียน เพราะเป็นการเปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระในเรื่องหรือประเด็นที่ตนสนใจเริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหาซึ่งอาจเป็น Public Issue และ Global Issue และดำเนินการค้นคว้าแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายมีการวิเคราะห์สังเคราะห์การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้จากนั้นก็หาวิธีการที่เหมาะสมในการสื่อสารนำเสนอให้ผู้อื่นได้รับทราบและสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปทำประโยชน์แก่สาธารณะซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันตลอดแนวภายใต้สาระ “การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS)” แบ่งเป็น 3 สาระประกอบด้วย

IS 1- การศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation) เป็นสาระที่มุ่งให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นปัญหาตั้งสมมติฐานค้นคว้าแสวงหาความรู้และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้

IS 2 - การสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and Presentation) เป็นสาระที่มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาวิธีการการถ่ายทอด / สื่อสารความหมาย / แนวคิดข้อมูลและองค์ความรู้ด้วยวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมหลากหลายรูปแบบและมีประสิทธิภาพ

IS 3- การนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (Social Service Activity) เป็นสาระที่มุ่งให้ผู้เรียนนำ/ประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่วิธีปฏิบัติหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมเกิดบริการสาธารณะ (Public Service)

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม เป็นการนำองค์ความรู้จากรายวิชาเพิ่มเติมการศึกษาค้นคว้า และสรุปองค์ความรู้ และการสื่อสารและนำเสนอไปใช้บริการสังคม โดยจัดกิจกรรมการนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม ในลักษณะของกิจกรรม/โครงการ /โครงการ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ โดยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการนำความรู้ไปประยุกต์สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน และเผยแพร่ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากการ

ลงมือปฏิบัติเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคมและโลก และเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและโลก ดังแสดงในแผนภูมิ 3

แผนภูมิ 3 : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล [1]

การนำไปใช้

การนำหลักการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล จำเป็นต้องมีครูที่มีความเป็นผู้นำในการสร้างองค์ความรู้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น สอดคล้องกับแนวคิดของแลมเบิร์ต [3] ที่เสนอว่าครูจะต้องร่วมมือกันจัดการเรียนรู้เกิดการร่วมมือกันจนเป็นการนำในการสร้างองค์ความรู้ (constructivist leading) ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติในฐานะภาวะผู้นำ ด้วยการดึงความสนใจให้เกิดขั้นตอนของการเรียนรู้ในกลุ่มครูเหล่านั้น ซึ่งจะรวมถึงสิ่งต่างๆ ได้แก่ ความคาดหวัง การแข่งขัน การสนทนาที่เป็นการค้นหารูปแบบ การเตรียมพร้อมเพื่อการปฏิบัติต่อไป สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช [4] ที่เสนอความเห็นที่ว่า ความรู้ที่มีอยู่อันมากมายนั้นจะไม่สามารถนำมาใช้ตามความจำเป็นหรือความต้องการได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะเหตุปัจจัยและบริบทของเหตุการณ์ก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน ความรู้สำหรับแก้ปัญหาของวันพรุ่งนี้จะไม่ใช่ชุดความรู้ที่มีอยู่ จึงจำเป็นต้องมีครูที่เก่งในการจัดสรรองค์ประกอบให้ผู้เรียนได้กลายเป็นนักเรียนรู้คือ มีเครื่องมือหรือทักษะจำเป็นต่อการเรียนรู้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหา หรือสร้างองค์ความรู้สดใหม่ขึ้นมาใช้ได้ทันทั่วทั้งที่ [1]

การใช้แนวคิดนี้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล จะเน้นให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ (Construct) ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ (creating a knowledge) เป็นบทบาทที่สำคัญที่คนในศตวรรษที่ 21 นี้ จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา การสร้างความรู้ดังกล่าวเกิดจากการทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานที่ดี (share good practice) ด้วยการเชื่อมโยงเทคโนโลยีเข้ากับการแข่งขันความรู้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามแนวทาง TQA ในมิติที่กล่าวว่าการแบ่งปันความรู้ที่สำคัญในองค์กร (Best Practices and Knowledge Sharing) [5] [6] [7]

การบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความเป็นเลิศ ต้องเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ต้นทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ด้วยการเสริมสร้างผู้นำความเป็นผู้นำในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ครูโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาผู้เรียนสู่คุณภาพที่คาดหวังได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- [2] สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2556). *ปัญหาการศึกษาไทย กับ การด้อยขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก*. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2556 จาก <https://www.facebook.com/notes/714285441918749>.
- [3] Lambert. L. (2009). "Constructivist Leadership" *The Essentials of School Leadership*. 2nd Edition. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Ltd.
- [4] วิจารย์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายโรงพิมพ์บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด
- [5] สุมาลี ชัยเจริญ. (2551). *เทคโนโลยีการศึกษา หลักการทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา.
- [6] วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2551). *นวัตกรรมตามแนวคิดแบบ backward Design*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [7] Holbeche, L. (2004, January-February). HR and The High Performance Organizations. *Strategic HR Review*. 5(2) : 21-28